
KRONOLOJİK BİR SIRAYLA MUHASEBE VE FİNANSAL RAPORLAMADA USULSÜZLÜK VE SKANDALLAR

Mahmut YARDIMCIOĞLU* Şebnem ADA**

Öz

İşletmelerde yönetici veya çalışanların kasıtlı olarak yasal olmayan bir şekilde gerçekleştirdikleri muhasebe hileleri ya da günümüzde her ne kadar yasal kabul edilse de çeşitli usulsüzlüklere dayanabilen yaratıcı muhasebe uygulamaları muhasebe skandallarının sebebini oluşturmaktadır. Eski ve orta çağa kadar uzanan bu skandallar özellikle 21.yy'da Enron, Worldcom, Parmalat gibi büyük işletmelerin ve özellikle de farklı yatırım bankalarının dahil olmasıyla giderek daha da fazla önem verilir hale gelmiştir. Bu çalışmada, eski ve orta çağdan başlayarak günümüze kadar gerçekleşen önemli muhasebe ve finansal raporlama skandalları ve bunların sebepleri tespit edilip incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Muhasebe, Finansal Raporlama, Skandallar.

ACCOUNTING AND FINANCIAL REPORTING IRREGULARITIES AND SCANDALS IN CHRONOLOGICAL ORDER

Abstract

Accounting frauds that are intentionally and illegally caused by the executives or employees and creative accounting practices that are usually accepted as legal but generally rely on the accounting irregularities are both known as the reasons of the accounting scandals. These scandals date back to the ancient and medieval ages. They have been given more importance in the 21st. century particularly after the scandals in the large companies such as Enron, Worldcom, Parmalat and different investment banks in the world. In this study, important accounting and financial reporting scandals and their causes are identified and analyzed covering the period between the ancient and medieval ages and the present day.

Key Words: Accounting, Financial Reporting, Scandals.

* Doç.Dr., KSÜ, İİBF, İşletme Bölümü, mahmutyardimcioglu@ksu.edu.tr

** Öğr.Gör., Selçuk Üniversitesi, Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu, Muhasebe Programı, sebnemtez@hotmail.com

GİRİŞ

Muhasebe skandalları, kamuyu doğrudan ilgilendiren büyük işletmelerin güvenilir yöneticileri ya da çalışanları tarafından gerçekleştirilen suçların açığa çıkması ile gerçekleşen politik ya da iş hayatı ile ilgili skandallardır. Bu suçlar genellikle; fonların yanlış kullanımı veya yanlış yönetilmesi için kullanılan karmaşık yöntemler, gelirlerin olduğundan fazla gösterilmesi, giderlerin düşük gösterilmesi, işletmenin varlık değerlerinin olduğundan fazla gösterilmesi ya da borç mevcudunun eksik beyan edilmesi ile oluşmakta ve bazen de başka bir işletme ya da iştiraklerdeki yetkili kişilerle işbirliği yaparak da gerçekleştirilebilmektedir.

1. MUHASEBE SKANDALLARI

Skandallar genelde buzdağının görünen ucu gibidir ve sadece görülebilen başarısızlıkları ifade ederler. Bazı suçlar yasal olabilirken bazıları da yasalmış gibi görülebilmektedir. Örneğin özelleştirme ya da satın alma durumlarında, bir üst yönetici tarafından asimetrik bilgidan dolayı firmanın hisse değerinin azaltılması kolay olabilmektedir. Yönetici, gerçekleşmesi beklenen giderlerin muhasebe kayıtlarını önceden yapabilir, beklenen gelirlerin muhasebesini geciktirebilir, firmanın kârlılığını geçici olarak düşük göstermek için bilanço dışı işlemlere başvurabilir, gelecekte beklenen kazançları yükseltebilir ya da bunlarla ilgili aşırı derecede ihtiyatlı tahminlerde bulunabilir. Bu tür kazanç söylentileri geçici de olsa hisse fiyatını düşürmekte ve düşük hisse fiyatı ise işletmeyi kolay satın alma düşüncesini uyandırmaktadır. İşletme, düşük bir fiyattan satın alındığında satın alan kimse önceki yöneticinin yaptıklarından dolayı hisse fiyatlarını azaltma hakkına sahip olur.

Muhasebe skandalları her zaman üst yönetim tarafından gerçekleşmemektedir. Çoğu zaman yöneticiler ya da çalışanlar zorla ya da isteyerek işletme üzerinden kendi kişisel çıkarları için finansal tabloları değiştirebilmektedir. Bu tür skandallarda “yönetimsel fırsatçılık” büyük rol oynamaktadır (<http://en.wikipedia.org>)(a).

2. TARİHİ SÜREÇTEN HAREKETLE GÜNÜMÜZE KADAR GERÇEKLEŞEN MUHASEBE SKANDALLARI

İnsan doğasının sürekli aynı kalmasından dolayı eski, orta ve modern çağda yaşayan insanların umut ve arzuları da hep aynı kalmıştır. Muhasebe var olduğu sürece de bireyler tarafından bu bilgiyi “yaratıcı” bir şekilde kullanma ve “hile yapma” konusunda girişimlerde bulunulmuştur. Bundan dolayı da yaratıcı muhasebe ve hile arasındaki sınırlar hep esnek olmuştur. Diğer bir deyişle bir dönemin yaratıcı muhasebesi hileli olarak tanımlandığında bir diğer dönem için kabul edilemez muhasebe olmuştur. Bu da yaratıcı muhasebenin genellikle muhasebe skandallarına neden olmasından kaynaklanmaktadır. Bu muhasebe skandallarının ardından da muhasebe kural ve düzenlemeleri aynı yaratıcı muhasebe uygulamalarının tekrarını önlemek amacıyla genelde değiştirilmektedir (Jones, 2011: 115).

Geçmişten günümüze gerçekleşen tüm muhasebe skandallarının en ilginç olanları ve en bilinenleri eski çağ ve orta çağ, 17.-18. yüzyıllar, 19.yy (Jones, 2011: 115), 20.yy ve 21.yy skandalları şeklinde sıralanabilmektedir.

2.1. Eski ve Orta Çağ Skandalları

Bu döneme ait bilinen en eski muhasebe skandalı, bir muhasebe hesabının hileli değişiminin gerçekleştirildiği M.Ö. 3. Binyıla ait Mezopotamya'nın Sippar şehrindeki “Cruciform Anıtı” örneğidir (Jones, 2011: 116). Şu anda Britanya Müzesinde bulunan bu anıtın üzerinde tapınağın yenilenmesi ile ilgili kayıtlar ile tapınağın kraldan aldığı yüksek miktarda gelirlerin kayıtları bulunmaktadır. Bu kayıtlar M.Ö. 2276-2261 yıllarını göstermekte ve büyük olasılıkla da M.Ö. 2. Bin yılın ilk yarısında tapınağın gelirle ilgili

iddialarını savunabilmek için tarihte sahtecilik yapılmış olduğu düşünülmektedir (Parker, 1991: 10).

Bu döneme ait bir diğer muhasebe kayıt hilesi örneği de 15. yy'ın sonlarında yün ticareti ile uğraşan "Cely Ailesi" olarak bilinen bir grup İngiliz tüccara aittir. Bu örnekteki hile, yün balyalarının hem ağırlığı hem de fiyatıyla ilgili sahtekârlık yapılmasını içermektedir. Bu hile de farklı Calais ve İngiliz ağırlık ve ölçüm sistemlerinin kasten ve ustalıkla kafa karıştıracak şekilde kullanılması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Burada temel neden yapılan hataların gizlenmesi olmuştur. Konuyla ilgili olarak bir soruşturma başlatılmamıştır ancak firmanın hesapları firma dışı uzmanlar tarafından incelenmiş ve uzmanlar da hesaplarda tam olarak nasıl bir hile yapıldığını anlayamamışlardır. Ancak bu ailenin ölen bir üyesinin eşinin yaklaşık 3-3,5 yıllık bir gelirden mahrum kalması bu tutarla ilgili olarak muhasebe kayıtlarında bir hilenin yapılmış olduğunun kanıtı olarak gösterilmektedir (Parker, 1991: 10).

2.2. 17.-18. YY. Skandalları

Bu döneme ait belgelendirilmiş finansal skandallar, Fransa ve İngiltere'de görülmektedir. Bunlar, South Sea (Güney Pasifik) Balonu ve Mississippi Balonları'dır. 1700'lü yılların başlarında bu iki ülke 1689 ve 1714 yılları arasındaki savaşlar süresince biriktirmiş oldukları ulusal borçların yeniden yapılandırılması amacıyla Mississippi (Fransa) ve South Sea (Güney Pasifik) (İngiltere) ayrıcalıklı işletmelerini kullanmışlardır. 1719 ve 1720 yıllarında hisseleri spekülasyon nedeni olan bu iki firma sözde monopol ticaret işletmeleri (Güney Amerika ile ticareti monopolleştirmek için) olmalarına rağmen asıl fonksiyonları devlet borçlanma faaliyetlerinin maliyetlerini azaltmak için devlet borçlarını hisse senetlerine dönüştürmek olmuştur. Zaman içerisinde de bu iki firma tarihteki iki büyük işletme skandalına dönüşen finansal balonlara dahil olmuştur (Gray vd., 2007: 860-861). Bunlardan "Güney Pasifik Balonu" tamamen bir sahtekârlığın sonucunda oluşurken, "Mississippi Balonu" da iki yanıltıcı fikre dayalı oluşan bir hatanın sonucu olarak görülmektedir. Güney Pasifik balonunda hisse senetleri ve bonolar para olarak görülmüş ya da para yerine kullanılmışlardır. Bu örnekte para, esas değerindense bir değişim aracı olarak görülmüştür. Devlet borçlarını üstlenen Güney Pasifik İşletmesi tüccarlarına karşılığında Güney Pasifik ve Güney Amerika Ticareti verilmiştir ve devletten alacağı olanlara karşılık olarak bu işletmenin hisseleri verilmiştir. Güney Pasifik ve Güney Amerika'nın zenginliklerinin abartılmasıyla bu işletmenin hisselerine olan talep artmıştır. Dolayısıyla hisse fiyatları da artış göstermiştir. İşletme yöneticilerinden birinin hissesini en yüksek fiyattan satması ve bunu takiben diğer yöneticilerin de hisselerini satmalarıyla bir panik oluşmuş ve hisse senedi fiyatları düşüşe geçip bir balon oluşumuna neden olmuştur (Gray vd., 2007: 860-861).

"Mississippi Balonu Olayı" da Mississippi işletmesi kendisine devredilen ve aynı zamanda da Fransa'nın ilk Merkez Bankası aracılığıyla kendisine kağıt para basma hakkı verilen John Law tarafından ortaya çıkmıştır. Şirketin hisseleri değer kazandığında kazançlar yatırımcılara kağıt para ile ödenmiştir ve 1720 yılının sonunda senetlerini toplu halde paraya çevirmek isteyenlere bankanın bunları ödemek için yeterli parayı bulamadığında balon ortaya çıkmıştır (Gray vd., 2007: 861-866).

2.3. 19. YY. Skandalları

19.yy. finans alanında köklü değişimlere yol açan büyük bir ekonomik gelişmenin başlangıcı olmuştur. Coğrafi olarak yeni yerlerin keşfi ile birlikte küresel genişlemeyle karşı karşıya kalınmış ve ekonomik gelişmenin sağlanması için farklı kaynaklar elde edilmiştir. İngiltere'de başlayıp hızla diğer bölgelere de yayılan teknolojik yenilikle birlikte yeni alanların ortaya çıkması endüstriyel çıktılarda yüksek oranda bir artışa yol

açmıştır. Bunun en güzel örneği de rüzgâr ve suyun enerji kaynağı olarak kömürün yerine kullanılması olmuştur. Bununla birlikte buhar makinelerinin dizaynındaki gelişmeler de buhar enerjisinin ulaşımda kullanılmasını sağlamıştır. Bu durum da demiryolu ve telgraf servislerinde gelişmeye neden olmuş ve kentsel endüstriyel ekonomilerin gelişimine katkıda bulunmuştur. Demiryolu sistemindeki bu gelişmeler de yüksek miktarlarda üretim yapılarak üretilen ürünlerin gelişen ülkelerdeki tüketicilere ulaştırılmasını kolaylaştırmıştır. Gelişen bu demiryolları, ulaşımı kolaylaştırmanın yanında yerel yatırımcılar açısından da bir yatırım aracı olarak görülmüş ve bu durum da döneme ait önemli bir skandal olan "Railroad (Demiryolu) Skandallarına" zemin hazırlamıştır. 1846 yılında George Hudson adlı kişinin İngiltere'deki dört demiryolunun başına geçip gizlilik içinde şüpheli muhasebe yöntemleri uygulaması, farklı kişilere aynı ürünün taşınmasıyla ilgili farklı fiyatlar uygulaması ve sadece kâr etme amacıyla halkın güvenliğini tehlikeye atması gibi sebeplerle 1847 yılında açığa çıkan finansal patlama ile demiryolu yöneticileri muhasebe kayıtlarını hile ile gerçekleştirmek ve bazı hissedarlarına oluşan sermayeden daha fazla kâr payı dağıtmak gibi sebeplerle suçlanmıştır (Gray vd., 2007: 866-867). Bu skandalın dışında açığa çıkan iki demiryolu skandalı daha bulunmaktadır. Bunlardan ilki; 1857 yılında Leopold Redpath'ın Büyük Kuzey Demiryolu şirketinin hissedarlarını aldatmaktan suçlu bulunması olayıdır. Bunu da sahte hisse senetleri ile gerçekleştirmiştir. Diğer skandal da, Kuzey Britanya Demiryolu Şirketi'nin incelemeye alınması sonucunda satış gelirlerinin önceki dönemlerde yaratılan şüpheli gelirlerden transfer edilerek yükseltilmesi, bazı maliyetlerin sermaye hesabına aktarılarak faaliyet giderlerinin düşük gösterilmesi şeklinde muhasebe hilelerinin gerçekleştiği açığa çıkmıştır (Jones, 2011: 119-120).

Bu döneme ait göze çarpan bir diğer skandal da 1878 yılında ortaya çıkan "City of Glasgow Bank Skandalı"dır. Dışarıdan bakıldığında iyi yönetilen, istikrarlı ve kârlı bir şirket olarak görülen bankanın hisseleri 1859'dan 1878'e kadar olan dönemde %3'den %12 oranına yükselirken, hisselerinin tutarı da 88 eurodan 243 euroya yükselmiştir ve diğer İskoç bankalarına göre daha fazla şubeye sahip olup 12 milyon euro net varlık değerine sahipken 1876, 1877 ve 1878 yıllarında şirketin yedi yöneticisi hileli bilanço hazırlama suçuyla itham edilmişlerdir. Yöneticilerin suçlanma nedenleri olarak aşağıdaki sebepler sayılmıştır. Bunlar;

- Bankaya yatırılan tutarın 1.006.217 euro düşük gösterilmesi
- Ödeme emirlerinin tutarının 973.300 euro düşük gösterilmesi
- Avansların değerinin 2.698.539 euro düşük gösterilmesi
- Nakit tutarın 29.095 euro yüksek gösterilmesi
- Devlet hisseleri ve teminatsız tahvillerin 753.211 euro yüksek gösterilmesi
- Kazançların 125.763 euro yüksek gösterilmesi
- Hiç yedek akçe (karşılık) bulunmazken 450.000 euro karşılık tutarı gösterilmesidir.

Bu hileler de varlıkların ve borçların düşük gösterilmesi, vazgeçilemeyen banka varlıklarının ve diğer yatırımların yüksek değerlendirilmesi, banka hisselerinin bankanın piyasa değerini korumak için satın alınması şeklinde hileli muhasebe kayıt girişlerinin yapılması ile yıllar boyunca devam etmiştir. İlerleyen yıllarda bankanın kurtarılması için çabalarda bulunulmuş olsa da banka iflastan kurtulamamıştır (Jones, 2011: 121-122).

2.4. 20. YY. Skandalları

Aşağıda Tablo-1'de görüldüğü üzere, 20. yy'da gerçekleşen muhasebe skandalları sayısı olarak en fazla (13 tanesi) ABD (Amerika Birleşik Devletleri)'nde gerçekleşmiştir. Geriye kalan skandalların 5 tanesi Avustralya'da, 4 tanesi İngiltere'de, 2 tanesi Almanya'da, 2 tanesi Yeni Zelanda'da ve 1 tanesi de Yunanistan'da gerçekleşmiştir.

20.yy'ın başlarındaki skandallara bakıldığında P&O firmasında temel sorun firmanın kâr paylarının Yeni Zelanda'dan alınıp İngiltere piyasasına yatırılmasını sağlamak amacıyla varlık değerlerinin düşük gösterilmesine yol açan gizli yedekler olmuştur. Bu

gizli yedekler aynı şekilde İngiltere'deki Royal Mail Steam Packet Company için de temel bir sorun teşkil etmiştir. Gizli yedekler esasen firma varlıklarının değerlerini azaltmak için muhasebe teknikleri kullanmaları durumunda yaratılmaktadır (Jones, 2011: 122).

Kreuger&Toll firmasında da piramit sistemi kullanılmıştır. Bu sistemde mevcut hissedarlara yeni sermaye elde edip kar payı ödenmesi için yeni hisselerin satılmasına sürekli olarak ihtiyaç duyulması söz konusu olmuştur. Bu hisselerin en büyük özelliği de belirli kişilere belirli miktarlarda satılıp düzenli olarak yüksek kar payı sağlamak olmuştur. Ayrıca sistemle ilgili en büyük hata da bu kar paylarının kardan değil de sermayeden ödenmesi olmuştur (Flesher ve Flesher, 1986:421). Bu sistemin kullanılması sonucu 250 milyon dolar değerinde varlığın rapor edilen varlıklar içinde yer almadığı saptanmıştır. Bu tutarın üç katı tutarında bir değer de boşa harcandığı belirlenmiş ve sahibinin ölümünün ardından 5 dolar olan hisse değeri 5 cent'e düşerek işletmenin iflasına yol açmıştır (Jones, 2011: 126). Kreuger&Toll olayı 1933 ABD Menkul Kıymetler Kanunu'nun uygulanmasında ele alınan ilk örnek olup bu kanunun oluşturulmasına katkıda bulunmuştur. Tarihte bilinen en büyük skandallar arasında sayılan Kreuger&Toll skandalına yol açan ve 1920'li yıllarda finansal bir dahi olarak görülen firmanın sahibi Ivar Kreuger sebebiyet verdiği bu skandalla Amerikan finansal raporlama sisteminin gelişimine de katkıda bulunmuştur (Flesher ve Flesher, 1986:426-433).

1930'lu yıllarda Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu'nun halka açık işletmelerin denetimlerini zorunlu hale getirmesi sonucunda denetim firmalarının 1937 yılında karşılaştığı ilk muhasebe skandalı olan ABD'de ortaya çıkan McKesson&Robbins skandalında, bu firmanın varlıklarının %20'sinin hayali olduğu ve sahte belgelerin bulunduğu ortaya çıkmıştır (Weil, 2004).

1963 yılında Avustralya'da gerçekleşen Reid Murray skandalında faizin ve tahsil edilemeyen alacakların sermayelendirilmesi söz konusu olurken, H.G. Palmer örneğinde tahsil edilemeyen alacakların hatalı kaydı, MiniSec skandalında da hisse ticareti kayıpları ve paralel kredi uygulamalarıyla yatırımların muhasebe uygulamaları skandala yol açan sebepler arasında gösterilmiştir. 1967 yılında GE tarafından satın alınan AEI skandalı örneğinde farklı muhasebe ilkeleri ve yaratıcı muhasebe gibi faktörler göze çarparken Renouf ve Judge Corporations skandalında da yaratıcı muhasebe ve muhasebe bilgilerinin hile ile çıkar için kullanılması söz konusu olmuştur (Jones, 2011: 127).

Tablo 1. 20.YY. Skandalları (Ülke Ve Yıl Bazında)

FİRMA	ÜLKE	YIL
P&O	Yeni Zelanda	1917-1936
Charles Ponzi (Ponzi Scheme)	ABD	1920
Royal Mail Steam Packet Company	İngiltere	1931
Kreuger & Toll Inc.(The Swedish Match King)	ABD	1932
McKesson & Robbins	ABD	1937
Reid Murray	Avustralya	1963
H.G. Palmer	Avustralya	1965
Associated Electrical Industries (AEI) take over by GE	İngiltere	1967
Equity Funding Corporation of America	ABD	1973
Minisec	Avustralya	1974
Cambridge Credit	Avustralya	1974
Lockheed Corporation	ABD	1976
Renouf & Judge Corporations	Yeni Zelanda	1980'ler
Nugan Hand Bank	Avustralya	1980
ZZZZ Best	ABD	1986
Barlow Clowes	ABD	1988
Co op AG	Almanya	1988
MiniScribe	ABD	1989
Polly Peck	İngiltere	1990
Bank of Credit and Commerce International	İngiltere	1991
Bank of Crete	Yunanistan	1992
Phar-Mor	ABD	1992
Balsam AG	Almanya	1994
Informix Corporation	ABD	1996
Sybase	ABD	1997
Cendant	ABD	1998
Waste Management Inc.	ABD	1999

Kaynaklar: Jones, 2011; www.en.wikipedia.org(a)

20. yy'ın sonlarında, 1999 yılında ABD'de ortaya çıkan Waste Management skandalında da; işletmenin kurucuları ve bazı üst düzey çalışanları 5 yıldan uzun süredir finansal hile suçunun işlenmesinden dolayı suçlu bulunmuşlardır. Bu skandala neden olarak da 1992 ve 1997 yılları arasındaki finansal sonuçların hatalı ve yanlış beyanı gösterilmiştir (www.sec.gov).

2.5. 21. YY. Skandalları

Özellikle son yıllarda kamunun dikkati büyük işletmelerin muhasebe kayıtlarının olduğundan farklı gösterilmesi, muhasebe hileleri, kötü yönetim, iflas ve yüksek yönetici maaşları gibi ortaya çıkan konular üzerinde yoğunlaşmıştır. Gerçekleşen bu olayların çoğu da sermaye piyasaları, kurumsal yönetim kuralları ve muhasebe sistemleri açısından etkin ve efektif bir örnek olarak gösterilen ABD'de ortaya çıkmıştır (Tiscini ve Donato, 2006.; 1).

Bu skandallar dalgası Enron ve Arthur Andersen'in çöküşüyle başlamış ve daha sonra da kurumsal başarısızlık ve düzensizliklerin listesine Worldcom, Kmart, Tyco, Global Crossing, Adelphia gibi her geçen gün yeni işletmeler eklenmiştir. Ayrıca bu skandalların bazıları 2000 yılındaki krizin bir sonucu olarak düşünülmeyle birlikte kötü kurumsal yönetim ve hatalı finansal raporlama sayısındaki fazlalık Amerikan kurumsal yönetim sistemindeki başarısızlığı da ortaya koymaktadır. Avrupa'da gerçekleşen pek

çok muhasebe skandalı da modern ekonomilerdeki büyük olasılıkla her kurumsal yönetimin yanlış yönlendirilen finansal bilgilerin yol açacağı risk ve zararları önlemekten uzak olduğunu göstererek Avrupa'daki bu konuyla ilgili senaryoyu tanımlamıştır (Tiscini ve Donato, 2006: 1).

ABD'de daha çok hissedar odaklı normlar geçerli olup herhangi biri hisseleri satın alarak işletme üzerinde hak sahibi olabilmektedir. Avrupa'da ise durum farklıdır. Avrupa'daki firmalar menkul kıymetler piyasası yerine tipik Avrupa bankacılık sistemi ile ya da dağıtılmayan karlar aracılığı ile geleneksel olarak sermayelerini artırmaktadır. Eyalet, vatandaşları hisse senedi ve tahvil piyasalarındaki yükseliş ve düşüşlerden korumaktadır (Tiscini ve Donato, 2006: 1).

Tablo 2. 21. YY. Muhasebe Skandalları (Ülke, Sektör Ve Yıl Bazında)

FİRMA	ÜLKE	SEKTÖR	YIL	AÇIKLAMA
Xerox	ABD	Teknoloji	2000	Finansal sonuçların yanlış yorumlanması,gelirin yüksek gösterilmesi
Zhengzhou Baiwen	Çin	Perakende	2000	Borsa değerini yükseltmek için karın yüksek gösterilmesi
Flowtex	Almanya	İnşaat ve Üretim	2000	Aynı makinanın farklı kişilere satılmasıyla haksız ve fazladan kazanç sağlanması
Enron	ABD	Enerji	2001	Bilanço makyajlanması(borç ve zararın gizlenmesi),aktifleri arttırmak için kurulan özel amaçlı ortaklıklar
HIH Insurance	Avustralya	Sigorta	2001	Tazminat yükümlülüklerinin düşük gösterilmesi
One. Tel	Avustralya	Telekomünikasyon	2001	Kurumsal yönetim yapısının yetersizliği,etkin yönetim için kapasitenin azaltılması ve yatırımcılara yanlış finansal bilgi sunulması
ComRoad	Almanya	Depoculuk ve Nakliye	2001	Rekabet ve dürüstlüğe aykırı hisse alışverişi, hileli finansal raporlama
Vivendi	Fransa	Telekomünikasyon, Medya	2001	Finansal tabloların yanlış beyan edilmesi, hissedarların zarara uğratılması
Kmart	ABD	Perakende	2002	Finansal tabloların yatırımcılara yanıltıcı beyan edilmesi
Homestore.com	ABD	Online finansal hizmet (emlak)	2002	Satışların hatalı kaydedilmesi
Global Crossing	ABD	Telekomünikasyon	2002	Gelirin yüksek gösterilmesi, muhasebe belgelerinin yok edilmesi
Qwest Communications International	ABD	Telekomünikasyon	2002	Gelirin yüksek gösterilmesi, uzun dönemli anlaşmalar için uygunsuz muhasebe kaydı yapılması
Worldcom	ABD	Telekomünikasyon	2002	Nakit akışının olduğundan fazla gösterilmesi
Adelphia Communications	ABD	Telekomünikasyon	2002	Bilanço dışı borçlanma, sermaye giderlerinin yüksek gösterilip borcun gizlenmesi
Halliburton	ABD	Enerji	2002	Fazla maliyetin hileli muhasebe kaydı
Reliant Energy	ABD	Enerji	2002	Karşılıklı anlaşmalı alım satım ile gelirin artırılması, Enerjinin belli kişilerle aynı fiyattan alınıp satılması
Tyco Inc.	İsviçre	Endüstriyel ve finansal hizmet	2002	İşletme fonlarının uygunsuz kullanımı, Birleşmelerde hileli muhasebe uygulamaları
El Paso Corporation	ABD	Enerji	2002	Karşılıklı olarak anlaşmalı alım satım
CMS Energy	ABD	Enerji	2002	Karşılıklı anlaşmalı alım satımla gelir ve giderlerin yüksek gösterilmesi
Dynegy Inc.	ABD	Enerji	2002	Karşılıklı anlaşmalı alım satımla gelir ve giderlerin gizlenmesi
Merrill Lynch, Salomon, Smith Barney, Credit Suisse, Goldman Sachs, J.P. Morgan	ABD	Bankacılık	2002	Yanıltıcı hisse analizi ve aracılık uygulamaları
Peregrine Systems	ABD	Teknoloji	2002	Satışların olduğundan yüksek gösterilmesi
Merck & Co.	ABD	Sağlık (İlaç)	2002	Toplanmayan sigorta primi kesintilerinin muhasebe kaydının yapılması
AOL Time Warner	ABD	Medya, Eğlence, İnternet	2002	Satışların ve gelirin olduğundan yüksek gösterilmesi
Bristol-Myers Squibb	ABD	Sağlık (İlaç)	2002	Malların dağıtım kanallarına istiflenmesi, satış rakamlarının yüksek gösterilmesi

Duke Energy	ABD	Enerji	2002	Karşılıklı anlaşmalı alım satımla gelir ve giderlerin hileli kaydı
Mirant	ABD	Enerji	2002	Varlık ve borçların olduğundan fazla gösterilmesi
Nicor Energy LLC	ABD	Enerji	2002	Varlıkların fazla, borçların düşük gösterilmesi
Sunbeam	ABD	Elektrik, Elektronik	2002	Yanlış satış rakamlarıyla giderlerin düşük, gelirlerin yüksek gösterilmesi
Federal Home Loan Mortgage Corporation(Fred die Mac)	ABD	Finansal hizmet (ipotekli konut finansmanı)	2002	Gelirin düşük gösterilmesi
Livent Inc.	Kanada	Eğlence	2002	Faaliyet gelirlerinin yanlış fatura ve rüşvetle düzenlenmesi, gelirin hileyle yüksek gösterilmesi
ImClone	ABD	Sağlık	2002	Bilgi sızdırma yoluyla piyasa değerinin düşürülmesi
Nortel Networks	Kanada	Telekomünikasyon	2003	Gelirin hileli olarak yüksek gösterilmesi, yöneticinin fazladan aldığı primler
Health South	ABD	Sağlık (ilaç)	2003	Hissedar beklentilerini karşılamak için gelirin olduğundan fazla gösterilmesi
Parmalat (Avrupa'nın Enron'u)	İtalya	Gıda	2003	Sahte muhasebe belgeleri
Kanebo	Japonya	Tekstil,Kozmetik	2003	Hileli finansal tablo düzenlenmesi
ABB (Asea Brown Boveri)	İsveç	Enerji-Teknoloji	2003	Özsermayenin üst yönetim tarafından şüpheli kullanımı
Skandia	İsveç	Sigorta	2003	İşletme varlıklarının üst yönetim tarafından kötüye kullanılması
SK Global	Güney Kore	Enerji	2003	Gelirin olduğundan yüksek gösterilmesi
Fannie Mae	ABD	Finansal Hizmet	2004	Karın düşük gösterilmesi
AIG (American International Group)	ABD	Sigortacılık, Finansal Hizmet	2005	Hileli işlemlerle zarar karşılığının yükseltilmesi
Livedoor	Japonya	Teknoloji	2006	Bilanço makyajlama ve hisse senedi fiyat dolandırıcılığı
Nikko Cordial	Japonya	Finans	2006	Sahte hisse senedi piyasası yaratıp karın fazla gösterilmesi
Lehman Brothers	ABD	Bankacılık	2008	Riskli ipotekli konut finansman sistemi
Bernard Madoff	ABD	Bankacılık	2008	Vergi kaçakçılığı ve hisse senedi piyasasına hileli finansal bilgi sunulması
General Motors	ABD	Otomotiv	2008	Zararın kar gibi gösterilmesi
Satyam (Hindistan'ın Enron'u)	Hindistan	Bilişim	2009	Varlık ve gelirlerin olduğundan fazla gösterilmesi
Sino-Forest Corporation	Çin	Ormançılık	2011	Hissedarlara yanlış kar ve üretim bilgisi verilerek işletme değerinin yüksek gösterilmesi
Olympus Corporation	Japonya	Teknoloji	2011	Düzensiz ödemeler ve zararın gizlenmesi
DHB Industries	ABD	Askeri malzeme üretimi	2011	Hileli finansal raporlama, varlıkların kişisel çıkarlar için kötüye kullanılması
Autonomy Corporation	ABD	Teknoloji	2012	Uygunsuz muhasebe kayıtları, hileli beyan ile finansal ölçütlerin olduğundan yüksek gösterilmesi

Kaynaklar: Jones, 2011; wikipedia.com (a-b), asic.gov.au; Giroux, 2008; Thapa ve Brown, 2004, Low vd., 2008.

Yukarıda Tablo.2’de belirtilen skandallara bakıldığında enerji ve telekomünikasyon olmak üzere iki sektörün göze çarptığı söylenebilmektedir. Kısıtlamaların kaldırılıp çeşitli serbestilerin getirilmesi temel anlamda doğal gazın taşınması faaliyetlerinden yüksek teknoloji enerji ticareti yapmalarına kadar gelişmelerini sağlayıp ileri düzeyli sermaye piyasası araçları kullanmaları ve finansal anlaşmalar yapmalarına neden olmuştur. Bunun sonucunda da yüksek karlar elde edilmiştir. Bu yüksek karların devam etmesi riskin artmasına ve daha karmaşık anlaşmaların gerçekleştirilmesine sebep olmuştur. Enron ve diğerleri açısından bu durum da anlaşmazlığa yol açan zararların gizlenmesi ve hileli bilanço dışı işlemlerin tekeli yapıdan rekabetçi ve dinamik yüksek teknoloji büyük işletmelerin oluşturduğu gruba dönüşmüştür ve bu gruptaki işletmelerin her biri de yeni telekomünikasyon yöntemlerine dâhil olup bu yöntemlere hükmetmek bilinciyle faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Bu fazla kapasite de kanuna aykırı kapasite işlemlerinin gelir olarak kaydedilmesine yol açmış ve bu da daha sonra büyük kayıp ve iflaslarla sonuçlanmıştır (Giroux, 2008: 1207-1208).

21.yy skandallarına bakıldığında farklı yatırım bankalarının da bu tabloya dâhil olduğu görülmektedir. Çünkü bu hileli uygulamalar da gelirin yönetilmesi ve hilenin içinde bulunduğu ortamı da desteklemiştir. Özellikle mortgage (ipotekli kredi kullandırma) ile ilişkili olan bankalarla ilgili son skandallar doğrudan yatırım bankalarını içermektedir. Yatırım bankaları anlaşmaları özellikle de karmaşık ve düzenlemelere uygun olarak yapılmayanları çok daha karlı olmuştur. Bankalar herhangi bir anlaşmayı dünyanın herhangi bir yerinde uygun fiyattan gerçekleştirilebilmişlerdir. Finansal ve ekonomik gerçekliğe ağırlık verilmesinden analist ve brokerler, firmaların stoklarını mevcut performanslarını hesaba katmaksızın ana işletmeyle birlikte yatırım bankacılığı faaliyetlerine yönlendirmeleri doğrultusunda teşvik edilmişlerdir (Giroux, 2008: 1208).

Firmaların büyüklüğü açısından Enron ve Worldcom Amerikan tarihindeki en büyük skandallar olmuşlardır. Bu iki skandal birbirinden farklı olmalarına rağmen büyük çaplı bir hileyi temsil etmektedirler. Enron’da karmaşık finansal araçlara dayalı olarak komplike bir hile durumu söz konusu iken, Worldcom olayında milyarlarca dolarlık faaliyet giderlerinin sermayeye eklenmesi gibi komplike olmayan bir işlemin kullanılması söz konusu olmuştur (Giroux, 2008: 1208). 2002 yılında gerçekleşen diğer skandalların çoğu da görece olarak büyük işletmelerde gerçekleşmiştir. Bu skandallar nedeniyle binlerce çalışan işlerini ve haklarını kaybederken yatırımcılar da milyarlarca dolar kayba uğramıştır. Ortaya çıkan kriz, finansal analistlerin güvenilirliğini zedelemiş, en büyük 5 muhasebe firmasının yok oluşuna ve işletme yönetici ve denetmenlerinin imajlarının lekelenmesine sebebiyet vermiştir (Comunale vd., 2006: 638). Enron skandalının yarattığı şok ve ardından yaklaşık altı ay sonra Worldcom’da meydana gelen skandal 2002 yılında “Sarbanes Oxley Yasası”nın hazırlanmasına temel oluşturmuştur (Giroux, 2008: 1207-1208). On yıllar boyunca süren kendi kendini düzenleme yönteminin ardından bu kanun muhasebe mesleğini kamu işletmeleri denetimi alanında denetlemek amacıyla “Kamu Muhasebe Gözetim Kurulu”nu oluşturmuştur (Comunale vd., 2006: 638).

Muhasebe skandallarının önüne geçilmesi amacıyla 2002 yılında Sarbanes Oxley Yasası’nın çıkarılmasıyla ABD’deki Güvenlik ve Borsa Komisyonu’nun denetim ve gücünü, menkul kıymet borsalarında uygulanmakta olan kuralları, denetim firmaları ve muhasebe standartları ile ilgili kuralları içeren değişiklikler meydana gelmiştir. Tüm bu gelişmeler ve yeniliklerle skandalların ortadan kaldırılması umulmuştur. Ancak azalan oranda da olsa skandalların gerçekleşmesi devam etmiştir. 2003 yılında Health South, 2002 ve 2004 yıllarında türev piyasalarda hilenin gerçekleşmesiyle ortaya çıkan Freddie Mac ve Fannie Mae skandalları, 2005’te şirket yönetimi ve iç denetim yetersizliğinden kaynaklanan AIG skandalı çıkarılan yasanın ardından gerçekleşen skandallara örnek olarak gösterilebilmektedir (Giroux, 2008: 1231).

2011 ve 2012 yıllarına gelindiğinde ise Sino-Forest (Kanada, 2011), Olympus Corporation (Japonya, 2011), DHB Industries (ABD, 2011) ve Autonomy Corporation (ABD, 2012) gerçekleşen birkaç skandal olarak göze çarpmaktadır.

SONUÇ

Gelecekte muhasebe skandallarının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ile ilgili kesin bir şey söylenmemekle birlikte "Sarbanes Oxley Yasası" sonrası meydana gelen gelişme ve düzenlemelerin iyi işlediği görülmektedir. Skandalların gelecekte ortaya çıkma olasılığını azaltmak için büyük ihtimalle yeni düzenlemelerin de etkin olması beklenmektedir. Denetim konusunda gereken özenin gösterilmesi ve bu konuda yeterli düzenleyici bir fonlamanın yapılmasının muhasebe skandallarının oluşumunu büyük ölçüde azaltacağı düşünülmektedir (Giroux, 2008: 1235).

İnsan öznesi ve muhasebe bilgisinin olduğu her yerde muhakkak bulunan bir şey de "daha çok kazanma isteği ve hırsı"dır. İnsan denen meçhulün muhasebe ve finansal raporlamaya ilişkin düşünsel emekleri insan nefsinin arzu ve istekleri ile bir araya geldikçe ortaya çıkan "doğru dışı" oluşumlar hep var olacaktır. Esas olan ise bunlara meydan vermemek adına ve daha ilk evrelerinde kamu gücü denen otoritenin uyanık olması ve başlayan anormal işleyişe müdahale edebilecek donanım ve hazırlıkta olmasıdır.

KAYNAKÇA

- Advancing Freedom and Democracy Report (2010), "Türkmenistan" <http://turkmenistan.usembassy.gov/afdr.html>. (Erişim tarihi: 11.05.2012).
- AKKAN, F. (2012), "Türkmen Lider Berdimuhammedov, yüzde 97 ile Yeniden Cumhurbaşkanı", <http://haberrus.com/politics/2012/02/13/turkmen-lider-berdimuhammedov-yuzde-97-ile-yeniden-cumhurbaskani.html>, (Erişim tarihi: 12.05.2012).
- ALKAN, H. (2006), "Türkmenistan'da Siyasal Rejimin Geleceği: İç ve Dış Dinamikler Açısından Bir Değerlendirme", *Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları Dergisi*, 1:2
- ALKAN, H. (2011), *Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde Siyasal Hayat ve Kurumlar*, Ankara : USAK Yayınları.
- BBC Türkçe, (2012), "Türkmenistan'da seçimin galibi Berdimuhammedov",
- BERDYEVA, A. (2008), "Turkmenistan: Berdymukhamedov Marks First Year as President", Eurasia Insight, <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav021108.shtml>, (Erişim tarihi: 10.04.2012).
- DEMİRTEPE M. T. (2008.b), "Berdymuhammedov Türkmenistan'ın Kruşçev'i mi?", <http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=726>, (Erişim tarihi: 10.04.2012).
- DEMİRTEPE, M. T. (2008.a), "Hazar Enerji Kaynakları: Enerji-Siyaset İlişkisi ve Türkiye", *Orta Asya ve Kafkasya'da Güç Politikası*, (Der. Sedat Laçiner ve H. Selim Özertem), Ankara: USAK Yayınları.
- DEMİRTEPE, M. T. (2012.b) "Türkmenistan'da Niyazov Kadrolarının Tasfiyesi", <http://www.usak.org.tr/myazdir.asp?id=853>, (Erişim tarihi: 10.04.2012).
- DEMİRTEPE, M. T. (2012.a), "Türkmenistan'da Yeni Dönemde Reform Sinyalleri", <http://www.usak.org.tr/myazdir.asp?id=555>, 2012, (Erişim Tarihi: 10.04.2012).
- EROL, M. S. (2006), "Türkmenbaşı Sonrası Türkmenistan", *Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları Dergisi*, 1:2, <http://www.usakgundem.com/ftp/article/97.pdf>, (Erişim Tarihi: 10.04.2012).
- EROL, M. S. (2009), "Orta Asya'da Demokrasi Söyleminden Otoriter Rejimlere Geçiş", *Yeni Büyük Oyun*, (Der. Ertan Efeğil ve Nezih Müsaoglu), Ankara : Platin Yayınları,
- ERTAŞ, U. (2012), "Yaklaşan Türkmenistan Seçimleri ve Muhtemel Senaryolar", <http://www.tuicakademi.org/index.php/yazarlar1/107-ugur-ertas-tum-yazilari/2644-yaklasan-turkmenistan-secimleri-ve-muhtemel-senaryolar>, (Erişim tarihi: 10.04.2012).
- EUOFFICE, (2012), "EU statement on the presidential elections in Turkmenistan", http://eeas.europa.eu/delegations/vienna/documents/eu_osce/permanent_council/2012/20120216_902_elections_in_turkmenistan_en.pdf (Erişim tarihi: 15.05.2012).
- Eurasia Insight, (2012), "Turkmenistan to Triple Its Democracy", 2012.
- Eurasia Insight, (2007), "The Government Retains its Iron Grip on Mass Media", <http://www.eurasianet.org/departments/insight/articles/eav050707.shtml>, (Erişim Tarihi: 10.04.2012).
- FOSTER, J. (2008), "A Pipeline Through A Troubled Land: Afghanistan, Canada and The New Great Energy Game", *Foreignpolicyseries*, http://www.policyalternatives.ca/sites/default/files/uploads/publications/National_Office_Pubs/2008/A_Pipeline_Througha_Troubled_Land.pdf, (Erişim tarihi: 09.7.2012).
- GÖKÇE, M. (2008), "Sovyet Sonrası Dönemde Hazar Çevresinde Yaşanan", http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/02/120213_turkmen_elections.shtml, (Erişim tarihi: 10.04.2012).
- <http://www.crisisgroup.org/en/regions/asia/central-asia/turkmenistan/B060-turkmenistan-after-niyazov.aspx>. (Erişim tarihi: 10.04.2012).
- <http://www.eurasianet.org/node/65188>, (Erişim tarihi: 11.05.2012).
- <http://www.haberakademi.net/2012/haberyazdir.aspx?hbrid=6515>, (Erişim tarihi: 10.04.2012).

- <http://www.habercim.net/turkmenistan-secimlere-hazir.html>, (Erişim tarihi: 10.04.2012).
- <http://www.turkiye-turkmenistan.com/?p=3930>, (Erişim Tarihi: 10.04.2012).
- <http://www.turkiye-turkmenistan.com/?p=4096>, (Erişim tarihi: 10.04.2012).
- ICG (International Crises Group) (2007), "Turkmenistan after Niyazov", ILGAZ, E. 2007),Türkmenistan,<http://www.turksam.org/tr/a1306.html>, 2007, (Erişim tarihi: 10.07.2012).
- KARAÇİN, B. B. (2012), "Türkmenistan-Afganistan-Pakistan-Hindistan Doğalgaz Boru Hattı Projesi", <http://www.usak.org.tr/myazdir.asp?id=2052> (Erişim tarihi: 16.04.2012).
- KULA, A. [2012], "Türkmenistan Diplomatik Gücünü Artırıyor",
- OĞAN, S. (2012), "Yeni Türkmenbaşı: Kurbangulı Malikkuliyeviç Berdimuhammedov" <http://www.turksam.org/tr/yazdir1125.html>, (Erişim tarihi: 10.04.2012).
- OĞAN, G. (2012), "Türkiye ile Türkmenistan Arasında Yeni Dönem",
- ORAZGYLYJOW, D. (2012.a), "Türkmenistan Milletlerarası Doğrudan Yatırım Hukukunun Genel Değerlendirilmesi", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 1:8.
- ORAZGYLYJOW,, D. (2012.b), "Türkmenistan Seçim Havasına Girdi", 2012, <http://www.turkiye-turkmenistan.com/?p=3328>, (Erişim Tarihi: 10.04.2012).
- OSCE (Office for Democratic Institutions and Human Rights), (2012), "Republic Of Turkmenistan Presidential Election", 03.01.2012. www.osce.org/odihr/elections/86861, (Erişim tarihi: 15.05.2012).
- Politics of Turkmenistan, http://en.wikipedia.org/wiki/Politics_of_Turkmenistan, (Erişim tarihi: 10.04.2012).
- PURTAŞ, F. (2005), *Bağımsız Devletler Topluluğu*, Ankara : Platin Yayınları.
- Rekabet", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*,1:3. "Habercimnet", (2012), "Türkmenistan Seçimlere Hazır",
- SATAN, A. ve ÖZTÜRK, N. (2007), "Türkmenistan'da Din-Devlet İlişkilerinde Çözüm Arayışları Resmi Dini/İslami Kurumsallaşma", *Türk Dünyasının Problemleri ve Çözüm Önerileri*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Siyaset Dergisi, (2011), "Türkmenistan'da Yeniden Kalınma Dönemi", <http://www.siyasetdergisi.com.tr/Haber/TURKMENISTAN%E2%80%99DA-YENIDEN-KALKINMA-DONEMI/71>, (Erişim tarihi: 10.04.2012).
- TAŞAĞIL, A. (2007), "Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin Politikaları", *Orta Asya'da Değişen Dengeler ve Türkiye*, Ankara: SAREM Genelkurmay Basımevi.
- TURAN, A. (2010), "Hazar Havzası'nda Enerji Diplomasisi", *Bilge Strateji*, 2:2. "Türkiye-Türkmenistan", (2012.a), "Türkmenistan Çok Partili Sisteme Geçiyor".
- Türkiye-Türkmenistan, (2012.b), "Türkmen Lider Seçimlerdeki Rakiplerini Yeni Görevlere Getirdi", <http://www.turkiye-turkmenistan.com/?p=3781>, (Erişim tarihi: 10.04.2012).
- UÇAR, F. (2007), *Dış Türkler*, Ankara : Fark Yayınları.

